

Undervisningsmateriale til Fuglen - fra 5. klasse

Materialet er udarbejdet af Marianne Iben Hansen, Eiler Jensen og Tea Bendix

Det er ikke arrangeret som undervisningsforløb, men er ment som et tag selv-bord til inspiration.

Overblik og forståelse:

Overblik:

Fortæl med egne ord hvad "Fuglen" handler om.

Inddel historien i faser/afsnit. Evt. på en tidslinje.

Giv hver fase en overskrift. Hvad sker på realplan/symbolplan.

Lav en bogtrailer eller et story-board over fortællingen.

Fordybelsesspørgsmål til indhold:

- 1) Side 11. "De vænner sig til det og livet går videre"
Kender du noget, du vil beskrive som forunderligt?
Hvad vil det sige at vænne sig til noget? Kom med eksempler.

- 2) s. 18-19
Hvad sker der i "pigen bag hækken" på s. 18-19.

- 3) s. 24-25.
Hvad er det for et blik, hun ikke har lyst til at se?

- 4) s. 24-29
Hvad betyder det psykologisk, at Alba vender sig fra sin fugl?
Og at fuglen flyver sin vej?

- 5) s. 48-49
"Men al den himmel gør Alba blå"
Hvad er det der sker for Alba, da hun kommer op til toppen af bjerget?

6) s. 50-51.

Hvorfor flyver fuglen sin vej igen, da Alba prøver at gribe efter den?

7) s. 62-63.

”den hun ikke ku’ finde, fandt hende her”

Hvorfor finder fuglen hende først, da hun ligger helt udmattet og sover?

Hvor tror du, den har været i mellemtiden?

8) s. 68-69

Hvad sker der mellem de to piger, da Alba og fuglen vender tilbage

Hvad betyder det, at pigen bag hækken træder til side.

Hvordan tror du, hun for fremtiden vil være overfor Alba?

Tematikker og symboler:

Tematikker

Forhold jer til flg. begreber og placer dem i forhold til teksten:

Skyld - uskyld

Skam - værdighed

Glæde - smerte

Had - kærlighed

Skæbne - vilje

Mirakel - hverdag

Misundelse - accept

Styrke - svaghed

Håb - opgivelse

Tillid - mistillid

Indre - ydre

Fylde - tomhed

Symboler

- 1) Hvad betyder navnet Alba? Hvorfor tror du hovedpersonen hedder det?
- 2) Undersøg, hvad fugle kan symbolisere. Hvorfor tror du, det netop er en fugl, hun har med sig?
- 3) Hvad symboliserer forholdet mellem Albas og hendes fugl efter din mening?

4) Hvad symboliserer pigen bag hækken?

Hvordan kender du "Pigen bag hækken" fra dit eget liv?

Kan man undgå "pigen bag hækken"?

5) Beskriv hvad Alba gennemgår på sin rejse:

Hvilke konkrete landskaber går hun igennem?

Sammenhold dem med de følelser og tilstande, hun gennemlever (inddrag tegningerne)

Skriftlige øvelser:

- 1) Interview med pigen bag hækken.

Gå sammen to og to, hvor den ene "er" Pigen bag hækken og den anden interviewer hende om hendes følelser, tanker og hensigter.

- 2) Skriv en side fra Pigen bag hækken's dagbog – som om det er skrevet efter et af møderne med Alba (s. 17-19 eller s. 68). Skriv hurtigskrivning, forklar ikke, bare skriv, ikke-pænt og lige ud af posen om hendes tanker og følelser.

Brug det evt. som inspiration til et digt om "mørke følelser" (tænk gerne i rytme, **ikke** rim)

- 3) Forestil dig, at du har "en fugl" ligesom Alba

Skriv et brev

- fra din fugl til dig
- eller fra dig til din fugl.

Brug korte linjer som i et digt. Undgå forklaringer.

- 4)

Skriv et digt (ikke rimet) ...

- Om en fugl. Start med: "Kom og se ..."
- Som om du var en fugl. Start med: "Hvis de vidste ..."
- Som om du er rasende på en fugl. Start med: "Tror du selv ..."

Undgå rim og hold fokus på at lade sproget strømme.

Skriveteknik kan der evt. fokuseres på gentagelser og bogstavrim.

Filosofiske samtale

Hvad er en filosofisk samtale?

Den filosofiske samtale kender vi helt tilbage fra Sokrates og Platon. Læser man Platons bøger, vil man se, at de stort set alle sammen består af samtaler med Sokrates, som var Platons store forbillede, og en eller anden, som han møder på sin vej. Som oftest en sofist.

Når Sokrates fx ville teste en af sine samtalepartnere, så spurgte han dem ofte om hvad svaret på et begreb kunne være. Han kunne fx spørge om, hvad retfærdighed var for den størrelse – eller dyd – eller mod – eller mådehold – eller visdom – eller lykke?

Og hver gang bragte han (helt bevidst) sine samtalepartnere i forlegenhed, fordi det er umuligt at sige, hvad begreberne står for, når de præsenteres i deres rene form. Man kan derimod bedre argumentere for, hvornår man fx handler retfærdigt, hvornår man handler viist osv.

Modellen for disse samtaler kan bruges endnu den dag i dag.

Spørgsmålet er så hvordan man kan etablere en filosofisk samtale?

Man kan begynde med at sige, at en filosofisk samtale ikke søger et bestemt svar på et givet spørgsmål. Et svar på et spørgsmål vil ofte være en anledning til at spørge videre på svaret – for at højne niveauet – eller grave dybere, hvordan man nu foretrækker det.

Man kan også sige, at et givet filosofisk spørgsmål ikke vil affinde sig med en sludder for en sladder. Et filosofisk spørgsmål ønsker at tvinge sin samtalepartner til at argumentere for sit svar, at tænker grundigt over det – måske endda at tænke vildt.

En opsummering – hvad er vigtigt

- *Giv dig tid til at tænke dig om*
- *Tro ikke at du kan levere færdige og endegyldige svar*
- *Argumenter for dine synspunkter*
- *Vær så præcis, som du kan i dine svar*
- *Vær parat til, når dine synspunkter bliver udfordret, at genoverveje, hvad du mener*

- *Vid, at dine svar er dine*
- *Vid at andres synspunkter bør vises respekt*

Emner til filosofisk samtale:

1. Gør jer tanker om, hvorfor Alba er nødt til at tage ud på denne meget vanskelige rejse for at blive genforenet med den fugl, som hun jo selv har jaget bort?
2. Den lille fugl sidder og venter på, at Alba skal fødes, hvorefter den forener sig med hende. Den tager ikke bolig i hende, men er hele tiden uden for hende. Alligevel kan man kalde den for Albas sjæl. Diskuter hvad en sjæl mon er. Kender I andre steder i litteraturen, hvor sjælen er afbilledet symbolsk, og hvordan?
3. Pigen Bag hækken spiller en vigtig rolle i historien. Diskuter, hvorfor hun er så vigtig. Hvad er det, hun gør og siger, som får så voldsomme følger for Alba?
4. Drøft hvad det vil sige at være tro mod sig selv.

Eller som "undre"-runde

- 1) Når I har læst Fuglen udarbejder I hver tre spørgsmål til forhold i versfortællingen, som I undrer jer over
- 2) Dernæst finder I sammen i grupper på 3 elever.
- 3) Udvælg de 5 bedste spørgsmål og skriver dem ned på hver sin seddel.
- 4) Spørgsmålene lægges ned i "en hat" og hatten går rundt (gerne i en rundkreds)
- 5) På skift trækker I et spørgsmål fra hatten og forsøger at besvare det.
Herefter er spørgsmålet åbent til "filosofisk samtale".
Og svarene kan skrives ned af en referent og sættes op på tavlen til slut

Et essay om Fuglen

af Eiler Jensen

På første side i *Fuglen*, finder man et fortællermæssigt kneb, der er værd at bemærke. Nemlig at Fuglen sidder på gesimsen og *venter tålmodigt* udenfor det værelse, hvor den lille Alba om kort tid vil komme til verden.

Anden strofe bliver en art adventstid, ventetid. Miraklets tid.

Først i tredje strofe fødes Alba. Vejret bliver holdt, stilheden sænker sig, og Alba fødes og forenes med Fuglen.

Fortællingens fundament er, at fuglen er der *før* Alba, og at den **ikke** er der tilfældigt. Den ankommer for at udfylde en bunden opgave. Dens subtile og mystiske karakter får vi at se, da den flyver *gennem den lukkede rude og ind/ som om den var lavet af måneskin*. Hvad der endvidere er et mysterium for læseren er, at nok forbinder fuglen sig til Alba – men den er *uden for* hende.

Lad os se, hvad der siden sker.

Vi hører om Alba, at hun vokser op med fuglen, der synger for hende og skinner **gyldent** omkring hende (gyldne fjer, en guldsilhuet) Den er **dyrebar** og uforklarlig, men efterhånden holder man (både læseren og Albas omgivelser) op med at undre sig, og vænner sig til den. Alba selv undrer sig aldrig. For hende er fuglen så indlysende som hendes eget åndedræt – lige indtil **pigen bag hækken** dukker op.

Hvem **pigen bag hækken** er, får vi ikke forklaret. Kun at hun står i *skjul bag hækken/ hvor solen ikke kan nå ...* og en dag forstyrrer enheden og harmonien ved at træde frem med sin vurderende blik og sine spørgsmål: *Er det din fugl? Er den bundet? Er den syg/ er det en, du har fundet?*

Pigernes samtale rummer to vigtige spørgsmål, der ikke bevares:

Ejer Alba fuglen?

Hvem er bundet til hvem?

Bemærk her Albas svar: *Nej, det var nærmere den, der fandt mig/ Det' svært at forklare/ den følger mig bare/Har du ingen fugl, der følges med dig?*

Albas spørger uvidende. Hun kender ikke til at mangle kontakten til sin daimon/sin natur/sit inderste. Men det gør pigen bag hækken! Og det hedder i fortællingen, at ... *Verden krøller sig sammen/ vinden kryber i skjul*. Den umiddelbare strøm af uskyld og ligefremhed stivner og **pigen bag hækken** planter på et splitsekund sin tvivl og kritik i Alba. *Fugle er dumme*, siger hun. Stort set alle andre dyr er bedre ... *men hvem gider eje/ et kedeligt dyr som dit?* spørger hun, hvorefter denne barske beskrivelse følger: *Så gik hun med hurtige skridt. Men ordene, dem lod hun blive.*

Og med ét vrimler det med beskrivelser som: *tung, kedeligt, underlig*, hvoraf især kedelig og underlig bliver ved at kværn, der overtager hendes tanker og påvirker hendes syn på fuglen, så alt det gyldne efterhånden erstattes af trøstesløst **gråt**.

Bemærk i denne sammenhæng, at forskellen mellem tekst og billede fortæller os, at det *gyldne* ikke er Albas opfindelse. Fuglen fremstår i guldsilhuet **i sig selv**, men Albas øjne ser det grå, påvirket som hun er af **Pigen bag hækken**. Og hvem har lyst til at blive forbundet med en kedelig grå fugl?

Men fuglen forstår ingenting, den kredser ufortrødent om hende, synger ... alt for højt, synes Alba, alt for klart. Hun råber – med store bogstaver: SLUT og lidt senere ÅÅÅH. Og hvad gør fuglen? Den ser på hende med *det dér blik, som hun ikke har lyst til at se*. Alba reagerer ved at lægge endnu mere afstand til den ... *Hvis hun bli'r spurgt om fuglen er hendes/ så kommer det helt af sig selv/ hun svarer:/ Næh/ Det sker lissom bare*

Og fra det øjeblik ser Alba kun det, hun ikke har: En pige med en killing, en dreng med sin kanin. Overalt er de og hun ønsker sig deres sted. I sin kvide råber hun: *Jeg er træt af dig fugl, du er kedelig, og (...) hvor sjovt tror du selv li'e det er at sku' hænge/ på en underlig pipfugl som dig!*

Pipfugl. Så kan det næsten ikke blive mere nedladende.

Og læg mærke til, hvad Alba kommer til at sige her: For er det Alba, der hænger på fuglen – eller er det den, der hænger ved hende? Husk indledningen, hvor fuglen synes udpeget til at være hos Alba (som hendes Daimon) og **pigen bag hækkens** spørgsmål, om fuglen var bundet. Her er et anliggende, som Alba ikke kan gennemskue, fordi det ikke er en beslutning, men et vilkår for hende?!

Og så sker det. Det, der ikke *kunne* ske: *Så lettede fuglen og fløj.*

Men hvad gør det? Den kommer tilbage ... mener Alba. Hvad ellers?

Dumme fugl/ tror den måske/ at hun savner den, vel gør hun ej/ Men tænk hvis den nu ...

Er det en dum, grå fugl, der har valgt at flyve sin vej ... eller hvad? For det sker jo på Albas foranledning?

Ja, her er hun efterladt i en (endnu ikke erkendt) fortvivlelse og tomhed. Men i drømme træder savnet og uafvendeligheden tydeligt frem: *Hun ved det godt nu/ Hun ved det godt/ Hun ved det godt inderst inde // Fuglen er borte/ forsvundet/ skræmt væk/ Nu er det op til hende ...*

Hun må ud i verden og lede. Men hvor hun skal gå hen, for: *vingeslag/ sætter ingen spor.*

Overalt ser hun fugle, ikke "hendes egen" fugl, men store fugle (siger illustrationen) som ligner krager, skader, ravne og alliker. Og gennem dybe skove går det, gennem landskaber af frygt, mod, håb, trøstesløshed indtil hun til sidst er: *træt af at lede/ træt af at gå/ skoene har hun for længst taget på/ den eneste tanke hun har i sit hoved er/ op/ længere op ...*

Men på toppen af bjerget, hvor hun håbede at kunne se udover alting og få øje på fuglen, finder hun *kun himmel over det hele.* Og i hendes udmattelse sker det, hun ikke kunne forudsige eller stræbe efter: *al den himmel/ gør Alba blå/ på indersiden/ og udenpå.* Hendes selvbevidsthed opløses, hendes anstrengelser og stræben falder bort og i præcis det øjeblik giver fuglen sig atter til kende.

Den er der! Men Alba er endnu ikke forenet med den. Fuglen sidder stille bag en sprække i klippen og kommer ikke ud med det samme, selvom hun kalder på den. I frygt for at miste den endnu engang (eller i begærlighed efter at eje det, der ikke kan ejes?), griber hun ud efter Fuglen, som forskrækket letter og forsvinder ... igen

Et udråb får lov at fylde en hel side: NEJ! Nej til hvad? Til det, der sker. Det må ikke være sådan! Alba forsøger at holde viljestyrken i gang med kræfter, der er sluppet op. Hun prøver at få fodfæste i håbet, der ikke længere findes:

Stive fingre/ knuger om sten/ blødende knæ/ rystende ben/ kroppen gør ondt/ fødderne sover/ hun flytter sig lidt for at det skal gå over/ men klippen er glat, hvor hun sætter foden/ og whuiss bli'r hun opslugt af tårefloden.

Og da Alba mister grebet fuldstændig, er der noget, der strømmer og bærer hende frem. Teksten, der strømmer, som vandet strømmer: *afsted, afsted/ på ryggen af bølger/ der river og flår hendes krop/ men løfter den op/ igen/ og igen/ og igen*

Totalt udmattet når hun de yderste egne, og uden håb og kraft ønsker hun bare at sove fra det hele:

Hun sover bevidstløst til drømmene sniger sig ind/ drømme forsvind!

Men noget bli'r ved med at flimre i kanten af søvnen/ en sang/ en stemme, den lyder så fjern, så fjern/ men tonerne bugter sig/ gennem de tågede søvnviadukter/ og smyger sig ind gennem øret og ... BANG/ Med ét er hun vågen// hun kender den sang.

Og der sidder fuglen og synger. Den har endog genvundet sin gyldne glans (som *guld i dens fjer*, hedder det). Trods hendes famlen og fejtrin giver hendes søgen bonus. Og hvorfor gør den det? Fordi den er **alvorligt** ment. Men det er ikke, som man måske kunne ledes til at tro, hende der finder fuglen: *Den, hun ikke ku' finde/ fandt hende her/ Og sådan er det/ forunderligt er det, der sker.*

Fordi Alba sætter alt ind på at finde sin tabte fugl, bliver hun fundet af den og sammen finder de hjem. **Pigen bag hækken** findes stadig. Hun venter på dem, forsøger at spærre vejen, men da hun ser Albas øjne *og smilet der stadig er stort indeni*, træder hun til side, så de kan komme forbi.

Alba siger ingenting. Ordene tager hun med sig. Men **pigen bag hækken** lader hun blive.

Det, der sker for Alba er, at fuglen kommer tilbage til hende. Den ikke bare finder, men genfinder hende. Men denne gang i en ny situation, for Alba har en ny viden om sig selv, nemlig den, at hvis hun ikke passer på de muligheder hun har, så vil den formentlig forsvinden igen. Uden fuglen ville Alba leve et liv i fortvivelse (i kierkegaardsk forstand)

Kierkegaard mente, at et menneske (uden fugl – uden kontakt med sit selv, uden ånd) vil ende i fortvivelse fordi det enten vil være ude af stand til at blive sig selv, fordi det ikke *vil* være sig selv eller desperat søger at blive sig selv, men er ude af stand til det. Og hvis et menneske ikke er i kontakt med sit selv, men har mistet kontakten til fuglen – eller har jaget den på porten, så ligger fortvivlelsen lige om hjørnet.

Det er den situation, Alba er i. Eftersøgningen og genforeningen kommer i stand fordi Alba indser, at hun selv må træffe de valg, der er nødvendige, for at den kan finde sted. Men hun kan kun åbne sig for den – så vil det vise sig om fuglen (ånden, selvet – og dermed muligheden) vil hende!

Forfatterens tanker og proces

Et kig ind i tanker og proces bag Fuglen

af Marianne Iben Hansen

En hjertesag - af flere grunde

Fuglens tema er drivkraft og centrum i mit eget liv: At følge sit hjerte – ikke kun på en lyserød medvind-agtig måde, men også når man må gå strækninger alene og i mørke.

Fuglen den første bog, hvor min tone er helt alvorlig. Jeg elsker det tempo og den lethed, som humor tillader i en tekst, men det giver også en mulighed for at gemme sig lidt. I en bog med så dyb en alvor som Fuglen, måtte jeg afsløre mig selv mere som forfatter.

Endelig er Fuglen den første bog i mit forfatterskab, hvor jeg har eksperimenteret med formen i rimet tekst. I alle mine bøger, spiller rytme og form en væsentlig rolle, men i Fuglen begynder jeg at løsne og udfordre den stringente form

Så på flere måder trådte jeg med Fuglen ud af en sikker zone. Og når man gør det, sætter man noget på spil. Ligesom Alba gør i bogen. Vi fulgtes ad 😊

Inspiration.

I 2009 skrev jeg bogen "Hvad er en evighed" sammen med Bodil Molich. En af teksterne handlede om regn og var skrevet med en rytme som silende regn ***. Det plantede en ide-spire i mit baghoved ... at jeg en dag ville prøve at skrive som vand. Altså tekster med pulsen af vand i forskellige tilstande – strømmende, frosset, dryppende, damp osv. Men nu er det sådan, at i mit baghoved sidder også min meget jyske og meget pragmatiske farmor. Aah-wa! sagde hun og

mente, at den ide var noget værre kunst-pjæt. Det kunne jeg godt glemme. Først da ideen knyttede sig til en historie om at "blive væk og finde hjem" gav hun mig lov.

Ide-proces

I lang tid var arbejdstitlen "Tårefloden". Jeg startede med at skrive den passage, hvor Alba ikke kan holde sammen på sig selv mere, og hendes tårer bliver til en flod, der river hende med sig. Jeg vidste endnu ikke, hvordan og hvorfor hun var havnet helt derude i det stenede og ukendte landskab, men havde nogle vage billeder: At hun var helt ude af sig selv, men at tårefloden skyllede hende i land, og at hun her – i den yderste fortabthed – mødte en fugl, der fulgte hende hjem. Et dyr der kom til undsætning, ligesom i de gamle eventyr. Det var sådan fuglen gjorde sin entre i historien. Men så voksede billedet af fuglen sig så stærkt i mig, og nærmest af sig selv, bevægede den sig fra at være hjælper til at blive hovedpersonen i hovedpersonen. Da jeg havde "forstået det" begyndte jeg at skrive historien fra starten.

Formen

Som en variation over vand-ideen, ville jeg lade formen følge de varierende stemninger og tilstande i indholdet, så rytmen, rimtætheden, tempoet blev som en underlægningsmusik til handlingen. Det er ikke så let, for når man først kommer godt i gang med at skrive i et bestemt pulsslæg, har det med at tage over. Jeg måtte ofte bremse mig selv undervejs og spørge: Er det her den rigtige rytme til den stemning, jeg skriver frem?

Konkrete eksempler på form og puls (for lyrik- og rytmenørder):

Historien starter ret traditionelt med en lidt højtidelig rytme: Et barn fødes.

Når hverdagen og forglemmelsen tager over ("men Alba var ligeglad ... s. 9) bliver pulsen højere og rimene falder lidt løsere. Teksten flyder herefter let indtil pigen bag hækkens tunge og faste rytme introduceres på s. 13.

Bemærk skiftet tilbage til lethed, da Alba kommer løbende ud på s. 14.

På side 13 og 14 ses faktisk to konkrete rytmiske mønstre, der symboliserer pigen bag hækken og Alba.

Albas rytmiske mønster (s. 14) dukker op igen, da hun forenes med sin fugl på s. 66. (Fra "hjertet er ved at sprænges ...")

Og de to pigers forskellige rytmer står igen overfor hinanden på side 68.

På s. 44 ses en slags afspænding. Frygten er væk, livet og Alba bevæger sig på må og få rundt i skoven, let til mode. Rimene er usystematiske, men falder med lethed

På side 46 sætter trætheden ind, formidlet gennem en mere tung og rigid rytme.

Ind i denne tunghed, kommer tankernes hurtighed fra "og hun vil få øje på fuglen og kalde ..." Alba bliver hvirvlet ind i sine dagdrømme, men bliver brat kaldt tilbage til den fysiske op.-ad-bakke virkelighed med hele gå-sekvensen, opad og opad i staccato og tungt tempo.

På s. 48 falder der ro over tekstens rytme og rim. Alba hviler og verden åbner sig et øjeblik.

Men på side 50 får nervøsiteten fat på hende igen, hvilket afspejles i en pludselig hektisk rytme

På side 53 viser tekstens rytme, hvordan Alba går i opløsning: Først den panikprægede gentagelse og derefter slippet, hvor rimene falder væk og teksten bliver til puls og bevægelse.

***** Regnvejrstekst fra "Hvad er en evighed?":**

silende strømme og dråber der drypper og dråber der fosser i floder, de falder på træerne, ned over taget og lyden af vand lander ned i mit hår, mine øjne bli'r våde og verden er sløret, jeg hører det summe bag ruden, det suser som biler og hvisker og tisker og plasker og verden bli'r vasket af vandet og vinden, jeg sidder i varmen og lytter og leger at regnen kan vugge mig væk, jeg kan mærke mit hoved er blødt som en smørklat og tankerne smelter og løber i dråber langs gulvet, de snor sig af sted mellem øer af vand og jeg ved det, jeg ved, at jeg tænker en tanke, jeg ved at om lidt er den væk, det var bare en boble, og så var den bristet, og så var der ingenting andet end ekko i luften, men nu dukker lydene op og de lister sig langsomt tilbage og ind i mit øre, nu hører jeg silende strømme og dråber der drypper og dråber der fosser i floder og floderne stiger, nu strømmer det ind gennem revner og sprækker, nu dækker det jorden, nu dækker det træerne, nu er den højeste skorsten forsvundet og nu trækker verden sig nedad og hvisker om syndfloden ...